

Kontingent novčanice se ne poveča - Varna
seja upravnega odbora Narodne banke
BEOGRAD, 7. Včera j dopolndne i in
popolndne je zboroval plenum Narodne
banke. Sklepalo se je o tem, ali obstoji
potreba, povečati obtok novčanice. Po
uvodnih formalnostih je povzel besedo član
uprave Miroslav Kulmer in pojasnil stališe
denarnih zavodov, ki so se udeležili konference
v Zagrebu dne 23. oktobra. Konference
v Zagrebu se je v glavnem bavila s
predlogom "Izvozne banke", naj bi se od
Narodne banke zahtevalo, da za jezensko
kampanjo izda v obliki kratkoročnega
meničnega posojila kredit do 500 milijonov
dinarjev, kar naj se potem na poletje ukine.
Ta predlog je Zagrebska konference de-
narnih zavodov v celoti sprejela in gosp.
Kulmer ga je na seji formalno stavil.

K pešpolku upor 97. pešpolka

Leta 1918. se je nahajal 97. (tržaški) pešpolk v južni Rusiji z onimi avstrijskimi in nemškimi divizijami, ki so držale okupirano »Ukrajino« helmana Skoropadskega, katerega avtoriteto so morale avstrijske in nemške čete šteti, ker sicer se ne bi mogel vzdržati gospod hetman niti 24 ur na svojem mestu.

Polk je bil po svojih dobrih dveh tretjinah — nekaj nad 2000 mož — slovenski in po nepolni tretjini italijanski. Slovenci so bili sami Notranjci in Primorci in po ogromni večini zelo zavedni in popolnoma protiaustrijsko razpoloženi. To ni bila nobena skrivnost, polk je bil na zelo »slabem« glasu in vrhovno poveljstvo mu ni zaupalo že nekaj let. Ko se je začela majati v Macedoniji bolgarsko-avstrijsko-nemška fronta in bila poklicana 30. divizija iz južne Rusije na Balkan, je samo 97. pešpolk od divizije ostal v južni Rusiji, ker mu niso zaupali, in je bil dodeljen 2. korniški diviziji, katere poveljstvo se je nahajalo v Odesi.

Sedemindesetdeset so dobili nalog, da služijo kot železniška zaščitnica na okoli 400 km dolgi železniški progi od Tiraspolja na Dnjestr do Golte.

Pisec teh vrstic se je nahajal kot poveljnik 3. stotnije strojarj v Birzuli, nekako na sredi proge, kjer je bilo tudi polkovno poveljstvo in od tam je organiziral revolucioniranje polka. Prvi se mi je pridružil mladi poročnik Boris Sepetavec iz Idrije, s katerim sva bila že leta 1916. v Karpatih in sem ga dobro poznal kot odlično jugoslovansko orijentiranega oficirja. Takoj je pristopil tudi Vipavec poročnik Furlan in potem še nekaj slovenskih oficirjev, od katerih omenjam posebno poročnika Ravbarja in Trobo, medtem ko je več slovenskih oficirjev takoj odreklo vsako sodelovanje in bržčas zato pozneje niso bili sprejeti v jugoslovansko armado.

Pri tako zavednih ljudeh, kot so bili naši Notranjci in Primorci, se je lahko širila organizacija z veliko naglico in tudi izdajalca ni bilo med njimi. Ordonanci, ki so prihajali k polku od bataljonov, so bili obenem moji ordonanci in so se vedno javljali najprej pri meni in odnasilu potem navodila bataljonom, od tam so šla pa navodila po stotnijskih ordonancih k stotnjam. Tudi telefonisti so stali vsi na moji strani in z njih pomočjo se je marsikaj storilo.

Od domovine in sploh od zaledja smo bili popolnoma odrezani in nismo imeli niti pojma o dogodkih na laški fronti in doma. Tudi naš polkovni poveljnik ni imel nobenih informacij. S Sepetavcem sva hodila skoraj vsako noč v neko hišo čisto na koncu dolge Birzule na sestaneke s poljskimi revolucionarji, ki so tudi imeli tam svoje sestanke. Oni še niso bili tako pripravljivi, kakor mi, zato smo še odlašali tudi z uporom našega polka.

Ni bilo lahko to, kajti Poljaki so bili zelo počasni, naši vojaki pa ravno tako nestrpni. Ta nestrpnost je postajala že tako očitna, da so nemški oficirji začudeno gledali in marsikaj domnevali. Polkovni adjutant, sicer moj dobri prijatelj, stotnik Loy, mi je pri neki priliki rekel: »Vem dobro, da pripravljate revolucijo in meni bi to lahko povedali.« Seveda sem odločno tajil; bil je sicer pošten človek, ali naše kuvi ni bil. Po upor pa sem videl, da stoji popolnoma na naši strani, saj je bil nekaj časa celo moj adjutant!

Po vseh vojaških barakah so že bili napisali: »Živela Jugoslavija!« in »Eviva Jugoslavia!« Italijani so bili namreč po večini tudi za Jugoslavijo. Izginevali so začele z vojaških čepic rozete in na njih mestu so se pojavljale slovenske trobojnice.

Moralo se je sprožiti in — sprožilo se je... Poveljnik polka polkovnik Giraldi se je mudil na Dunaju in nadomestoval ga je podpolkovnik Roseney, Madžar po rojstvu, a mirna in dobra duša. Ta je sklical 4. novembra ob 10. dopoldne vse oficirje garnizije v poveljstvo. Ko smo šli jaz in sozarotniki na komando, so vojaki dvigali glave in veselje jim je sijalo z obrazov: uverjeni so bili, da bo zdaj — počilo. Pripravili so se tudi po lastni inicijativi za vsak slučaj. V bližini polkovnega poveljstva so postavili naši fantje strojnice, v baraki pred poveljstvom pa se je zbrala devet stotnja z nabitiimi puškami...

V sobi polkovnega poveljnika smo se postavili slovenski oficirji — bilo nas je menda pet — na levo stran, v desnem kotu je pa stala skupina kakih 10 nemških oficirjev. Podpolkovnik Roseney se je postavil na sredo sobe in začel tožiti, da je disciplina v polku precej ponehala in da med moštvom tudi pravega duha ni več. Oficirji naj gredo med vojake in naj jih poučijo o vojaških dolžnostih do cesarja in države.

Bilo mi je preveč, stopil sem pred podpolkovnika, z desnico na pistoli in spregovoril mirno:

»Gospod podpolkovnik! Vojaki našega polka so dobri, ali oni so Jugoslavlani. Meni, ki sem tudi Jugoslovian, je dobro znano razpoloženje med vojaki. Hočejo se izločiti iz zveze z avstrijsko armado in stopiti kot samostojen jugoslovanski polk preko Rumunije v zvezo z antanto. Sporazumno s slovenskimi oficirji in vojaki prevzemam poveljstvo nad polkom.«

Podpolkovnik je pobelbel kot krpa in tako tudi drugi nemški in madžarski oficirji; Slovenci in en Čeh pa smo stali mirno in odločno.

»No, gospod podpolkovnik, ali mi izročite poveljstvo brez ugovora?« sem vprašal podpolkovnika...

»Ne morem in ne smem,« je skoraj zajokal podpolkovnik, v tem pa vstopi telefonist, da je osma četa v Balti zaprla nemške oficirje in čaka nadaljnih povelj...

Odpravil sem telefonista z naročilom, da javi takoj v Balto, da imajo po že izdanih navodilih priti vsi nemški in madžarski oficirji k meni v Birzulo in da se jim ne sme zgoditi nič zalega.

In še enkrat sem se obrnil na podpolkovnika z vprašanjem, ako mi izroči poveljstvo. Odgovoril je prav počasi in nesigurno, da stori to samo, ako mu pisмено potrdim, da sem to storil s silo, t. j. da sem mu komando s silo odvzel.

Napisal in podpisal sem, potem sem pa zginit — v telefonsko sobo, kjer se je razvil med mano in majorjem Starklom, poveljnikom drugega bataljona, naslednji razgovor: »Gospod major, izročite takoj poveljstvo nad drugim bataljonom nadporočniku Oplustilu (Čehu).« »Kdo govori?« vpraša major. Povem mu ime, on pa me osorno nahruli, da kaj imam govoriti. Mirno sem ga zavrnil: »Jaz ne govorim, temveč zapovedujem kot poveljnik polka...«

Prav lahko je šlo. V pičli pol ure so bili zamenjani vsi poveljniki bataljonov in stotnji in skrbelo me je samo še, kako spravim polk v Tiraspol na rumunsko mejo, kjer bi bil varjen pred vsemi sovražniki. Sepetavec, absolutno zanesljiv in izredno energičen oficir je

prevzel skrb za železniške transporte in je »revkiral« vlake in lokomotive s strojnici. V štirih dneh je bil polk — nekaj čez 3000 mož, okoli 7000 konj, ves tren in hrane za tri mesece — v Tiraspolu. Poldrugi mesec je ta polk držal disciplino in gotovo bi ga v celoti pripeljal v domovino na Koroško, da ni bilo med oficirji defetistov in nezmatajnežev, ki so ubili disciplino, izročili orožje, denar, ves material Petjurovcem, da so jih kot be-race prepeljali na Madžarsko.

Jaz sem odpotoval iz Odesa z nadporočnikom Furlanom in mojim zvestim slugo Cigo-jem preko Carigrada, Sofije in Beograda v Ljubljano.

(Po »Jutru«).

To in ono

Kako se hranijo živalske kože, ki služijo za kožuhovine? (iz »Rauchwarenmarkt« št. 45. l. 1923. — Naši čitatelji dobro vedo, kakšna škoda nastaja, ako niso kožuhovine dobro osušene, in vsled tega priporočamo tudi drugim listom, naj posamejno priložijo se-stavek. Op ured.)

Živalske kože predstavljajo v tem hipu veliko vrednost v trgovini. Ker pa se zelo pogostoma dogaja, da se radi neizvežbanosti ali nemarnosti postopa s kožami na način, da izgubijo te poslednje en del ako ne celo vso svojo trgovinsko vrednost, sem se čutil pobu-jenega, da podam potom tiska nekaj praktič-nih navodil za odiranje kožuhastih živali in sušenje njihovih kož. Kožuhaste živali kakor kune, kune belice, dihurji, hermelini, podla-sice, ververice, lisice, mačke in vidre je treba odreti na okroglo, to se pravi na meh. Žival naj se torej ne nareže od trebuha navzdol, temveč od ene zadnje noge k drugi na način, da se odprtna na zadnici prereže vodoravno na dve polovici. Sprednji nogi naj se narežeta do pazduhe, rep, pri kateremu je treba po-sebno paziti, od zadnice do konca. Za odi-ranje repa naj se rabi dobro nabrušen žepni nož. Paziti pa je treba, da se koža ne po-kvari. Repi, pri katerih se rabi pepel ali se pusti v njih žila, izgubijo pri strojenju vso dlako.

Ko si kožo narezal kakor ravnokar opi-sano, jo potegneš s telesa na način, da jo pri-tem obračaš tako, da pride dlaka navznotraj. Vse meso je treba očistiti, in to tudi na nogah, kjer se pustijo le kremplji. Ako se koža ne more takoj prodati, jo je treba posu-šiti. V nobenem slučaju ne puščaj kož več časa zviti v kakem toplem prostoru, ker ti sicer začne trohniti, pri čemer zgubi vso svojo vrednost. Pri sušenju kože je treba tako-le ravnati: V kožo, ki ima sedaj obliko meha, deneš drvo 1½ cm debelo, ki je okroglo in ima na koncu, kjer pride glava, obliko mandelja. Na to drvo dobro raztegneš kožo »dlaka je vedno navznotraj« in pritrdiš noge in rep, ki pa jih je treba dobro odpreti, z dolgimi in skoraj kakor bučica finimi že-beljčki. Potem se vse vkup obesi z vrvice, ki jo vtakneš v nosnice odte živali na kak-šnem zračnem mestu ali pri peči, v tem po-slednjem slučaju pa koža ne sme biti nepo-sredno na gorkoti, ki prihaja iz peči, temveč jo je treba obesiti malo dalje od peči. Po ne-koliko dnevih vzameš drvo iz meha in obrneš kožo naprav. Pri tem pa je treba dobro pazi-ti, da se koža ne pokvari.

Kože, ki se sušijo s slamo, senom, pepelom itd., izgubijo pri strojenju večinoma doberšen del dlake!

Golša ali krof in jodova sol. Golša ali guša ali krof, ki kazi ženski vrat, se je zadnja leta začel močno pojavljati tudi na Nižjem in Gor. Avstrijskem. Prof. dr. Jul. Wagner-Jauregg, vodja klinike za nevrologijo in psihiatrijo na Dunaju trdi, da je krofasti ženskih vratov tudi na Dunaju čim dalje več. Dolžili so du-najski vodovod, da je izzval ta pojav, toda krof je razširjen tudi po krajih, kjer ne pijejo vode iz dunajskega vodovoda.

Doslej so preganjali krof z jodom; toda kdor je tako krof izgubil, je zbolel na srcu, dobil tresavico, je naglo shujšal in čisto osla-bel; zbolel je na Basedowi bolezn. Švicarski zdravniki so dognali, da so nastale te bolezni zaradi prevelikih množin joda, ki so jih užili krofasti pacienti. Da se odstrani krof, zadošča mnogo manj jodovega kalija. Treba je le je-mati god vsak dan, in potem se ni bati nikakih zlih posledic. Skrivnost uspeha tiči torej v rednem uživanju najmanjših količin joda. Se-veda uspeha ni možno doseči že v par tednih. Dasi zdravilo ni drago, so ljudje preleni, da bi jod uživali vsak dan; potem pa se jeze, da zdravnik ne zna odpraviti golše.

V Švici so dosegli zdravniki, da ima vsaka sol pririsan jod; tako mora vsak Švicar vsak dan uživati tudi jod. V kontonu Appenzel se uživajo jodovo sol od početka leta 1922. Ta sol odstranja golšo in preprečuje njeno na-stajanje. Zdjaj so začeli tako jodovo sol splošno prodajati tudi na Dunaju. Cena je ista kakor za navadno sol. Jodovo sol imenujejo »Vollsalz« (polna sol). Prof. dr. Wagner-Jau-regg piše v »N. W. J.«: »Naj bi vsi, ki trpe na golši, in vsi, ki bi radi sebe in svoje otroke obvarovali golše, uživali jodovo sol in kuhali jedi z njo! Uvesti se mora jodova sol po kra-jih, kjer je potrebna tako splošno, da bi jo užival vsakdo, ne da bi jo posebno zahteval.«

Tudi kruh naj bi se zamešal in pekel s to soljo, da dobe revnejši ljudje, ki žive veči-roma ob kruhu, vase dovolj joda. Zlasti nova generacija bo brez golš in z njo izgine tudi spremljevalec krofa — kretenizem, ki je po alpskih deželah tako razširjen... Tudi na Slo-venskem je golša izredno razširjena, ne da bi poznali doslej uspešno zdravilo proti nji. Opozorjamo torej na jodovo sol, ki doseza zlasti pri otrokih nagle uspehe.

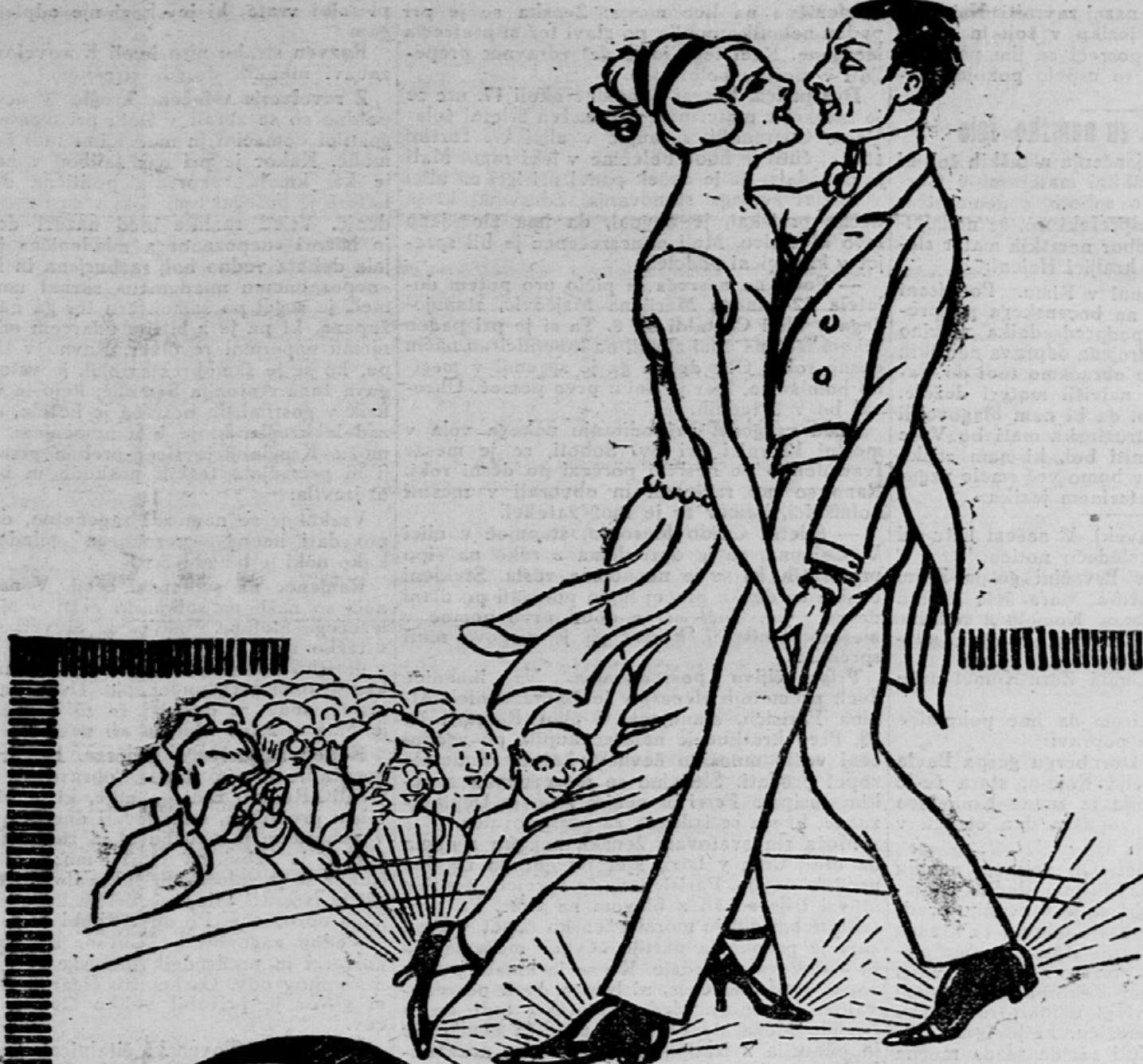
Borzna poročila.

Trst, dne 7. novembra 1923

Valuta na tržaškem trgu.		
ogrsko kruno	0-11	0-13
avstrijske kruno	0-0375	0-0322
čehoslovaške kruno	65-75	66-25
dinarji	35-90	26-10
lejt	10-75	11-25
marke	22-55	22-65
dolarji	129-	129-50
francoski franki	400-	403-
švicarski franki	100-60	100-60
angleški funti papirnati		

Tečaj:

Costulich	341
Dalmatia	275
Gerollmich	1300
Libera Tristina	378
Lloyd	1465
Lussino	565
Martino	150
Oceanica	110
Premuda	416
Tripolovich	305
Ampela	485
Cement Dalmatia	880
Cement Spalato	316

V mehkih gibih plesa se posebno opažajo lepi in svetli čevlji. Med vsemi pa zavzemajo prvo mesto oni čevlji, ki so čiščeni z

BRILL-OM

Brill

Je čistilo, ki mu daje predmet vse, kar se šteje med eleganco. Rabileno v najmanjši množini, da čevljem hitro in brez vsakega truda neprekosljivo briljantnost in potroji trpežnost obuvala.

V Gružu - Dalmacija

se proda radi prevelike dobrodošče trgovina brez konkurence (čevlji, perilo, galanterija na drobno in debelo). — Potreben kapital 60-80.000 dinarjev v gotovini. Stanovanje 4 sob na razpolago takoj. Pisarne posodbe pod »Najprometnejša luka« na Aloma Com-pany, Ljubljana, Kongresni trg. (62-33)

**KDOR HOČE KAJ KUPITI
KDOR HOČE KAJ PRODATI
KDOR IŠČE SLUŽBE, ITD.
INSERIRAJ V »EDINOSTI«**

Steklena posoda

vzdržujoča vročino in hitre spremembe toplin.
**Lonci, ponve, kozice,
obličniki za pecivo**

Prodaja na debelo in drobno.
ADLER & FORTUNATO
Trst, Via Milano 19.

KRASNO POSESTVO

obstoječe iz poslopja, njive, gozda, arondirano, 15½ hektarjev, v bližini Kanala, sa proda za

L 40.000.

Pojasnila: Rubbia, Gorica, Via Ber-tolini štev. 10.

BANCA ADRIATICA

Ustanovljena leta 1905.

Dejniška glavna lik. 15.000.000 — popolnoma vplačana.

Glavni sedež: Trst, Via S. Nicolò 9 (Lastina palača). — Podružnici: ABBAZIA, ZARA.

Olajšuje vsako trgovsko operacijo z Jugoslavijo

potom zaveznega zavoda

Jadranska Banka v Beogradu Ljubljani in Zagrebu

in njenih podružnic v glavnih mestih Jugoslavije.

Daje kredite za nakup blaga, subvencije na blago, likvidi elektroni in računov. Informacije. Kupuje in prodaja dinarje in druge valute. Jamčevana pisma in druge operacije po najugodnejših pogojih.